Lucian Merisca - **Deratizare (I) (1983)**

1.

- Da, m-au bătut, răspunse bătrînul. Eu i-am rugat să mă bată... dar m-au lovit atît de tare, încît nu cred c-aş mai rezista o dată... Mîinile, aşezate pe genunchi, îi tremurau.

- Săracul de tine, spuse Lenore, scoţîndu-i masca de pe faţă. În jurul ochilor, marginile măştii lăsaseră urme vineţii.

Bătrînul Cazal gemu. Abia putuse urca cele cîteva scări ale parterului. În capul Lenorei se mai auzeau izbiturile pumnilor în uşă care răsunaseră pe palierele blocului pustiu cînd bărbatul ei ajunsese în sfîrşit acasă.

- Ai blocat uşa? o întrebă el răstit.

- Da, am blocat-o, îl linişti femeia.

Udă o cîrpă în ligheanul cu apă şi începu să-i şteargă sîngele închegat de pe mustaţă. Avea un ochi umflat şi un lichid roşiatic i se prelingea dintre pleoapele închise. Îi pansă două degete zdrobite. “Cizmele metalice”, gîndi ea.

- Grăbeşte-te, Len! ţipă bătrînul. Acuşi vor apărea cei de la Controlul Interior şi ăştia nu ştiu de milă. Abia i-am convins pe ăia de-afară să nu-mi pună ştampila a doua în carnet, mai bine să mă bată... Oricum, nu mai aveam nici un bilet de exterior. Nu ştiu ce-o să ne facem... Ai compostat biletul?

- Mai este timp, nu-ţi fie frică - îi zise ea, privind la ceasul electronic încastrat în perete. Mai bine mergeam eu - îmi spuneai unde ai descoperit cartofii ăia şi-i aduceam eu acasă, poate pe mine nu mă prindeau fără bilet.

- Vorbeşti prostii... dă-mi masca mai repede!

I-o smulse din mînă şi-şi trecu cîrligele ei prin găurile făcute în urechi. Cînd n-o purta, începea imediat să-l mănînce pielea feţei. Încă îi mai curgea sînge din nas. Şi-l şterse de pe barbă cu mîneca vestonului uzat.

Se întinse cu greu pe somieră şi porni să geamă - durerile începuseră din nou. Lenore se apucă să fiarba un ceai verde într-o oală pusă pe reşou.

- Compostează! răcni Cazal. Bătrîna se aplecă să caute biletele în sertarul încuiat şi începu să tuşească. Şi dă drumul dracului la aparatul ala de radio, poate dă iarăşi vreo emisiune-cadou!

- Ai răbdare, să bem ceaiul întîi.

Lenore găsi două bilete şi le introduse în compostor, înainte ca beculetul roşu de desupra aparatului să se aprinda, indicînd scurgerea a trei ore, durata cît era valabil un bilet interior.

Băură ceaiul, şi bătrîna îi aduse anume cîteva rădăcini - pe care le păstrase pînă atunci de rezervă - ca să-l întărească. Apoi Cazal se ridică din pat şi puse în funcțiune radioul. Începu să caute pe scala aparatului. 874. În timpul zilei nu lăsau acul indicator la această lungime de undă - ar fi putut observa vreunul dintre controlorii interiori. Noaptea, în mod normal controalele fiind mai rare, puteau lăsa mai mult timp deschis radioul, dar foarte încet, ca să nu se audă afară. Dacă se auzea ceva pe la uşă, tuşeau amandoi tare şi schimbau pozitia acului pe scală.

Lenore pregăti totul pentru coborîrea în subsol: oala cu ceai, cărțile şi rădăcinile pentru a doua zi la prînz. Apoi, profitînd că bătrînul era întors cu fața la radio, cotrobăi în noptieră şi scoase un ou împachetat în ziar, pe care îl ascunse în lădița copiilor, sub rădăcini.

- Mîine trebuie să stau mai mult la fabrică. Şi trebuie să-i conving să-mi dea înainte cîteva bilete exterioare, altfel n-o să mai pot ieşi din casă nici măcar ca să merg la serviciu..., vorbi Cazal.

- Da, făcu nevastă-sa.

La radio se auzeau ştiri.

În seara aceea avură noroc. Nu apăru nici un controlor interior şi emisiunea-cadou veni repede şi ținu mult. Odată cu explozia muzicii cunoscute, ceasul electronic de control se blocă. Cei doi bătrîni împinseră lada de la perete spre mijlocul camerei şi dădură la o parte țolul. Cazal ridică dala de ciment, scîncind de durere. Apărură capetele palide, acoperite de rare şuvițe de păr decolorate, al fiului lor şi-al neveste-sii.

- Ce e, tată? făcu Celin, te-au bătut?

"Sîntem cu voi" - spuse vocea suavă de la radio, apoi continuă cu o muzică foarte frumoasă. Ela îl privea şi ea pe Cazal şi spaima i se citea pe fața dezgolită.

Bătrînul le povesti că voise să meargă pe înserat în grădina părăsită de la marginea cartierului să fure cartofi şi că-l prinseseră pe stradă. Mai avea doar un bilet de exterior, dar pe acela îl păstra pentru a doua zi dimineață, ca să poată să meargă la serviciu. Îi ceruseră carnetul de identitate. Îi rugase

în genunchi mai bine să îl bată decît să-i puna ştampila a doua în carnet. Le fusese milă de el şi-l bătuseră.

- Te-au prins la întoarcere? întrebă băiatul. Ai adus cartofii?...

- Da... La a treia ştampilă, ştiți, mă condamnă la moarte, zise Cazal. De fapt, sîntem amîndoi bătrîni... Eu am patruzeci şi cinci de ani, oftă el. N-o s-o mai ducem mult, aşa că va veni acuşi rîndul vostru să staţi deasupra, în casă... Ți-am scris în caiet ce noutăți au mai apărut la fabrică, să le cunoşti. Cine ştie cum mor... nu trebuie să-şi dea seama că am fost înlocuit.

- Lasă, tată..., zise Celin. Mai bine ai grijă să nu se mai întîmple să te prindă pe stradă. Compostează corect, că altfel mă laşi şi pe mine fără mască.

- Ce dracu' să compostez?! Tu nu înțelegi că nu mai aveam bilete?...

- Uite mîncarea, ai să găseşti sub rădăcini ceva pentru cei mici..., şopti Lenore, întrerupîndu-i. Ce mai face Maow? Cum merge cu învățătura? Lui Maalin i-a trecut eczema aia? Tare aş vrea să-i mai văd...

- Maow! Maalin! veniți încoace, vrea să vă vadă bunica, îi strigă Ela, aplecîndu-se înăuntru.

Se auziră ropote de paşi în subsol. "Sîntem cu voi", repetă vocea plăcută de la radio. Un băiat sfrijit de vreo zece ani şi o fetiță ceva mai mică se agățară de marginea chepengului, în timp ce părinții lor se retrasera ca să le facă loc. Bunica le strînse capetele în brațele ei slabe şi-i mîngîie; erau murdari de nămol umed.

- Iar v-ați jucat lîngă conductele de la canalizare, îi mustră ea. Maalin, crezi că aşa îți mai trec bubele?...

- Gata, intrați înapoi! le spuse Cazal. La radio începuse melodia care anunța sfîrşitul emisiunii-cadou. Mai aveți nevoie de ceva?

Celin o trimise pe Ela cu copiii înăuntru şi mai rămase cîteva clipe față-n față cu bătrînul, care se aplecase deja să pună dala la loc.

- Tată, aş vrea puțină carne, dacă găseşti... Poimîine facem zece ani de la căsătorie. Vreau...

- Prostii... Bine, o să-ncerc. Un coleg de-al meu are un controlor în familie.

Închiseră trapa şi puseră totul la loc, aşa cum fusese. "Sîntem cu voi" spuse vocea de la radio şi emisiunea se termină, lăsînd loc paraziților.

Bătrînul mută acul indicator de pe scală şi scoase aparatul din priză. Ceasul de rețea începuse din nou să funcționeze.

2.

În noaptea aceea, Celin rememoră scena căsătoriei sale cu Ela. Şaptesprezece ani aşteptase, în subsol, ziua cînd nu va mai fi singur. Ce nuntă trista, chiar în încăperea asta... Părinții coborîsera şi ei pentru cîteva minute, în timpul unei emisiuni-cadou. Şi totuşi, ce bine că se întîlniseră. El nu ieşise niciodată afară. Dar făcea zilnic exerciții, ca să poată ieşi. Ea ieşise numai atunci cînd venise la el, dar asta se întîmplase seara, pe întuneric, aşa că nu văzuse nici ea prea mult. Bătrînul Cazal aflase de la unul din tovarăşii săi de muncă de existența fetei, a Elei. Îi destăinuise că are şi el un fiu, ascuns în subsol. Pentru părinții fetei fu o uşurare - scăpau de o gură de hrănit. În seara hotărîtă - acum zece ani - Cazal o luase pe fată, care împrumutase masca de la maică-sa, şi o adusese la Celin, compostînd mai corect ca oricînd la fiecare aparat de taxare pe lîngă care treceau pe stradă. Mama Elei riscase mult, ca şi Cazal de altfel, care-i adusese înapoi masca. La întoarcere, taică-său chiar se certase cu cei doi, care nu voiau sa contribuie cu nici un bilet exterior la toată afacerea.

Dar Celin se înțelesese foarte bine cu Ela. Citiseră amîndoi toate cărțile pe care le aduseseră bătrînii şi carnetelele cu sfaturi pentru ziua cînd vor ieşi deasupra, să-i înlocuiască. Ştiau totul despre lumea exterioară, ar fi putut chiar să mearga pînă în capătul celălalt al oraşului fără să se rătăcească, ca şi cum ar fi trăit pînă acum deasupra. Dar de unde atîtea bilete exterioare?... Plimbarea asta era doar o închipuire. Tatăl său abia avea bilete ca să meargă la serviciu, iar maică-sa nu mai ieşise de foarte mult timp din casă... Masca i se stricase şi nu o mai înlocuise şi respira tot mai greu, chiar dacă nu deschideau geamul niciodată. Lenore era mai în vîrstă decît Cazal şi bolnavă. Celin ştia că Ela va ieşi aşadar înaintea lui la suprafață... Se gîndise deja unde să bage cadavrul bătrînei, cînd o vor coborî în subsol. Era un canal înfundat, într-unul din colțurile "încăperii murdare". N-ar fi riscat s-o îngroape afară - ziua puteau să fie văzuți, iar noaptea era oricum interzis să iasa din bloc, decît cei care erau în tură. Dar la ce se gîndea el, acum?... Acum, Ela era lîngă dînsul, caldă, pe salteaua de paie. O mîngîie pe sîni şi pe burtă. Adormise. Îşi aduse aminte de ceea ce-i scria Cazal despre naşterea lui. Stabiliseră de mult timp - de cînd maică-sa

rămăsese gravidă - să facă o gaură de comunicare între apartamentul lor şi subsolul blocului, unde să crească viitorul copil. Trebuiau să-l ascundă, n-ar fi avut de unde composta bilete şi pentru el. Cazal găsise într-un depozit abandonat un ciocan pneumatic, dar ar fi făcut prea multă gălăgie. Ca să nu se dea în vileag, cînd pe Lenore o apucaseră durerile facerii, provocase o diversiune, atrăgînd cît mai mulți controlori în jurul lui, undeva departe, la cîteva străzi distanță de casă. Îi păcălise: mîncase bătaie atunci, dar îl lăsaseră după cîteva ore în pace - avea biletul compostat, într-unul din buzunarele salopetei... Nu înțeleseseră. În timpul cît Cazal era bătut, Lenore, imediat dupa ce născuse, dăduse radioul la maximum şi săpase cu ciocanul pneumatic o gaură în podea, lîngă perete. Cînd se întorsese bătrînul, o găsise aproape moartă de oboseală. Turnase din ciment dala care acoperea chepengul şi mutase deja copilul în subteran. Uşa subsolului de la intrarea în bloc fusese zidită, aşa că sub ladă era singura comunicare posibilă. În timp, căraseră acolo două saltele, o parte dintre foliile cu care se înveleau iarna, cîteva scaune, montaseră o mică instalație electrică. Lenore îşi petrecea zilnic cîteva ore în subsol, lîngă copil, mai ales noaptea sau în timpul emisiunilor-cadou, alăptîndu-l şi îngrijindu-l. Cînd crescuse mai mare, începuse să-i povestească despre lumea de afară şi despre Ultimul Război, ceea ce ştia şi ea de la părinții ei. Mai tîrziu, îl învățase să citească şi să scrie şi începură să-l pregătească pentru viața de deasupra. La şaptesprezece ani le ceruse să-i aducă o nevastă şi-i aduseseră. Ela dormea liniştită, cu capul pe brațul lui. Dar Celin n-avea de gînd să preia, odată cu masca bătrînului său, şi firea răbdătoare şi îngustimea conştiinței lui. Trebuia să ia legătura cu alții din noua generație, care creşteau în subsolurile blocurilor şi ale caselor, ca şi ei... Trebuia să găsească singura lor speranță, locul de unde emitea postul de radio clandestin care îi încuraja pe oameni: “Sîntem cu voi”. Dar era într-adevăr clandestin?... Atunci, de ce se întrerupeau ceasurile de control în timpul transmisiilor lor? Dacă avea să cîştige încrederea şefilor săi şi a controlorilor, ar fi putut mai tîrziu, cîndva, să ajungă la Biroul Principal... Ce fel de oameni lucrau acolo? E adevărat că ei nu purtau mască? E adevărat că mîncau în fiecare zi carne?... Dar erau ei într-adevăr oameni? Părinții săi aveau un caracter prea slab pentru a mai putea fi utili Societății... El nu. Stinse veioza. O strînse pe Ela în brațe şi-şi

lipi buzele de pielea moale de pe gîtul ei. În încăperea de alături, se auzea apa şiroind încet pe pereți.

3.

Maow şi Maalin nu mai erau nişte copii. Maow ştia asta şi o pîndea pe soră-sa cînd ieşea de la "camera murdară" ca s-o tăvălească pe grămezile de moloz. Se obişnuiseră atît de mult cu întunericul... Erau doar a doua generație care stătea în subsol. Taică-su era un egoist - n-ar fi conceput nici în ruptul capului să-i lase pe el şi pe soră-sa afară, în locul bătrînilor care aveau să crape în curînd. Mai aveau atît de mult de stat acolo, în pivnița aceea umedă... Se grăbiseră să-i facă, parcă nu mai putuseră aştepta pînă ce vor ieşi afară... Maow se întreba de ce le mai găuriseră urechile pentru agățătorile măştilor. Cine ştie dacă într-adevăr aveau să mai iasă vreodată de-aici.

Soră-sa nu zicea nimic cînd o strîngea de sfîrcurile ascuțite ori o dezbrăca de zdrențele murdare, la lumina slabă a becului din încăperea lor, în timp ce părinții dormeau sau citeau. Le dădeau şi lor cărți, dar nu-i interesau. Maalin voia numai s-o însoțească în peregrinările ei prin partea de subsol inundată de apă, de unde se întorceau întotdeauna uzi şi mînjiți de noroi. Cunoşteau ca-n palmă fiecare încăpere şi firidă a subsolului, găsiseră şi țevile ruginite pline de spărturi prin care se prelingea apa, şi aerisitoarea care dădea sub trotuarul blocului, şi scheletul de pisică pe care îl aduseseră părinților să le spună ce e. Le explicaseră bunicii. Lenore zicea chiar că văzuse o pisică adevărată, cînd era mica. Dacă ar fi fost vie, asta era carne. Lui Maow începuse să-i placă de Maalin, de cîtva timp n-o mai bătea aproape deloc şi, în principiu, primise aprobarea părinților s-o ia de soție. Crescuseră mari şi trebuiau să se căsătorească. Ei nu mai puteau avea norocul părinților lor, ori ar fi trebuit să aştepte prea multă vreme...

Într-o zi, Maalin descoperi o gaură mică în zidul umed, pe care o lărgi puțin cu o rangă de fier. Ducea în subsolul clădirii care era lipită de blocul în care locuia doar familia lor. Oare putea fi cineva şi dincolo?... Îi arătă lui Maow, dar conveniră să nu le spună nimic despre trecere lui Celin şi Elei. Odată şi-odată aveau de gînd să meargă amîndoi acolo, să lărgească mai mult comunicarea dintre cele două subterane. Lui Maow i se făcuse somn. Se gîndise la toate astea ca să nu adoarmă. Se sculă de pe saltea şi merse în

încăperea cealaltă. Părinții dormeau. Scotoci în lădiță şi scoase oul, apoi se pierdu în linişte pe coridoarele întunecate ca să-l mănînce singur.

4.

Ela ieşi în pragul uşii, tremurînd. Prin geamurile sparte de la intrarea în bloc se vedea compostorul de ieşit afară, năpădit de buruieni dar funcțional. Bătrînul nu se întorsese încă de la lucru, deşi ar fi trebuit să apară de o oră. De unde avea atîtea bilete exterioare ca să se plimbe prin oraş? Presimțea o nenorocire... Tremura, încă. Acum un ceas apăruse un control interior şi mulțumise cerului că arăta atît de îmbătrînită încît putea fi confundată cu Lenore, pe care o înlocuise la începutul lunii acesteia. Bătrîna murise de boală şi pentru că mînca prea puțin. De slăbită ce era, nici nu se mai putea mişca. Ela îi preluase imediat locul deasupra, pentru ca eventualele controale interioare sa nu-şi dea seama de nimic şi să nu raporteze la Centrul de Statistică. Dar o nenorocire nu vine niciodată singură. Cazal se răzgîndise, nu mai voia s-o îngroape în subteran. Se dusese în aceeaşi noapte să caute un loc pe lîngă bloc unde s-o bage în pămînt, dar fusese prins de un control exterior. Pe Lenore pînă la urmă o aruncaseră, aşa cum stabiliseră de la început, în canalul din subsol.

Iar pe Cazal îl aduseseră într-un asemenea hal acasă, încît parcî ar fi fost zdrobit în picioare. Dar nu-l bătuseră deloc. Îi luaseră doar carnetul de identitate şi-i aplicaseră cea de-a doua ştampilă. Cineva urca scările măcinate ale blocului. Două cizme metalice. Ela alergă în casă. Beculețul roşu se aprinsese. Răscoli în sertarul de jos şi luă un bilet, compostîndu-l repede în taxatorul din perete. Beculețul roşu se stinse. Pe hîrtiuța albă apăru scris: “orele 15-18 / ziua 5 / luna 9 / 1984". Un controlor interior îşi făcu apariția pe uşă, salutînd-o. La radio se auzeau ştiri.

5.

- Biletul dumneavoastră, vă rog!

Bătrînul tresări şi strînse sub braț geanta în care ascunsese ceapa furată. Apoi le întinse biletul. Unul dintre controlori îl luă, îl întoarse pe toate părțile şi scoase apoi o cutie de chibrituri. Aprinse un băț şi dădu foc biletului. Lui Cazal i se muiară picioarele:

- Ce faceți?!...

Cei doi controlori îl priveau liniştiți, îndreptînd spre el aceeaşi figură. Aceeaşi mască, de fapt, pe care o avea şi el pe față, aşa cum erau toți nevoiți să poarte. Controlorul dădu drumul să cadă fragmentului de hîrtie arzînd.

- Biletul dumneavoastră! am spus.

- Dar… vi l-am dat mai înainte! De ce l-ați ars?…

- Biletul dumneavoastră! Nu aveți? Spuneți, nu aveți bilet? Nu aveți bilet? Nu aveți bilet? Carnetul dumneavoastră de identitate!

- Dar…

- Poate nu aveți nici carnet de identitate? rîseră cei doi controlori.

- Ce-ați făcut… Aveam două ştampile în carnet… Ce mă fac acum, ce mă fac eu acum?…

Cei doi nu mai rîseră. Luară carnetul bătrînului şi-l deschiseră la urmă, la foaia cu ştampile. Apoi îl aruncară pe stradă.

- Cară-te de aici, hodorogule! Or să aibă alții grijă de carnetul tău…

- Bine, dar… vedeți ce mi-ați făcut… dați-mi, vă rog, un bilet exterior, nu mai am altul… Vă rog, împrumutați-mi un bilet, mai am mult de mers pînă acasă… Pe cuvîntul meu…

Primi un şut puternic în burtă şi se închirci pe trotuar. Cei doi prieteni controlori se îndepărtară, rîzînd. Cazal înălță capul şi se uită cu spaimă în jur.

6.

Nu le fu greu să-l prindă. Alerga disperat prin parc, dar ei erau mai tineri şi mai bine hrăniți. Cizmele metalice răpăiau pe aleile de ciment. Puseră mîna pe el şi-l întrebară de bilet. N-avea. Unul dintre ei aduse carnetul aruncat la intrarea în parc - avea două ştampile.

Veniră mai mulți la spectacol. Doi dintre ei îl ținură de mîini. Bătrînul se lăsă pe vine, se smuci, se lăsă în genunchi, se lăsă moale. Îi ruga ceva, trancanea întruna. Al treilea controlor îl ținu de păr, îi lipi gura pistolului de frunte şi trase. Boşorogul țipă o dată scurt şi se prăvăli cu fața în jos. O şuviță de sînge spumos se prelinse de pe trotuar pe asfaltul crăpat al aleii. Un controlor îşi desfăcu de la spate bidonul cu benzină şi-l turnă pe părul şi hainele mortului. Scăpără un chibrit şi-l aruncă peste corpul delincventului. O flamă puternică izbucni luminîndu-le măştile, de parcă şi ale lor ar fi luat foc. Puseră şi a treia ştampilă şi luară carnetul să-l predea la Birou pentru radiere. Se lăsase seara.

7.

Cînd intrară în apartament, Ela nu mai era sus. Lada fusese trasă de la perete şi strîmbată din locul ei, iar ţolul de sub ea se boţise. Se uitară unul la altul şi ochii le zîmbiră, sub măştile cafenii. Unul din ei o împinse cu cizma la loc, lîngă zid, ca să aibă loc. La radio se auzeau ştiri.

- Ia te uită, în blocul ăsta nu mai locuieşte nimeni! zise unul dintre controlori. Mai era o familie, dar văd că s-a cam terminat cu ei. Trebuie să raportez.

- Şi ultimul care a ieşit afară se pare că a uitat radioul deschis... Ntzt, ntzt, ntzt... oamenii ăştia nu ştiu deloc să facă economii...

- N-am mai fost de mult pe aici. Tu ai mai fost?

- Nu. Hai să facem puţină curăţenie.

Îşi scoase bidonul cu benzină şi-l vărsă prin cameră. Celălalt îi urmă exemplul, stropind pereţii şi hîrtiile din geam. Radioul tăcuse. Unul dintre ei se opri în prag şi azvîrli un chibrit aprins. Acum se auzea o muzică stranie. Vîlvătăile izbucniră dintr-odată. “Sîntem cu voi”, spuse vocea de la radio.

- Hai şi afară, am o idee.

Ieşiră şi căutară capacul canalului printre bălăriile care invadaseră spaţiul din faţa blocului. Îl traseră la o parte, apoi unul dintre cei doi controlori băgă o mînă şi deschise robinetul prin care apa de la centrală intra în bloc.

- Ţevile din subsol trebuie să fie sparte... înăuntru sînt şobolani... Învîrţi la maximum rozeta robinetului. Se auzi apa gîlgîind pe conducte. Încă un bloc deratizat..., zise el şi îşi scutură palmele de rugină.

- Astăzi ne-a mers bine. Sper să ne dea de la Birou cel puţin o sută de bilete exterioare de fiecare. Şi cincizeci interioare, dar din astea mai am. De mîine...

- Da, ştiu. De mîine, trebuie să compostăm din nou. Săptămîna noastră de control s-a terminat.

Povestirea “Deratizare”, scrisa in 1983, a fost pubicata pentru prima data in Franta, in 1987.